

Forhandlinger om *hva*, *hvem* og *hvordan*: Minoritetsnorsk ungdom i romantiske relasjoner

Negotiations of *What*, *Who* and *How*: Minority Youth in Romantic Relationships

Monica Five Aarset

forsker II, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

Monica Five Aarset er forsker II ved NOVA, seksjon for forskning om barndom, familie og barnevern. Hun er sosialantropolog og har ph.d.-grad fra Universitetet i Oslo (2015). Aarset arbeider med forskningsspørsmål rundt generasjon, kjønn, familie, minoritets- og majoritetsrelasjoner og offentlige instanser.

monaar@oslomet.no

Monika Grønli Rosten

forsker I, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

Monika Grønli Rosten er forsker I ved NOVA seksjon for ungdomsforskning. Hun er sosialantropolog og har ph.d.-grad fra Universitetet i Oslo (2015). Rosten har forsket på temaer som oppvekst i minoritetsposisjon, ungdomsmedvirkning, områdeløft og lokalsamfunn, kriminalitetsforebygging og vold i nære relasjoner.

moniuro@oslomet.no

Ida Sabina Iversen Shahvand Shirazi

vitenskapelig assistent, Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet

Ida Sabina Iversen Shahvand Shirazi har mastergrad i religionsvitenskap fra Universitetet i Oslo og var vitenskapelig assistent på prosjektet «Pardannelse på tvers av etnisitet og religion. Endring og motstand» ved NOVA/OsloMet. Hun har vært vitenskapelig assistent på Institutt for religionsvitenskap ved Universitetet i Oslo og drevet podkasten «Har du trua?» hos Aftenposten. Hun ledet prosjektet «Første gang jeg ble stoppa av politiet var jeg bare 12 år» for Antirasistisk Senter og Redd Barna og er ansatt som koordinator ved Antirasistisk Senter.

Sammendrag

I denne artikkelen undersøker vi forhandlinger mellom minoritetsnorske ungdommer og deres foreldre om romantiske relasjoner. I en flerkulturell kontekst med ulike normer og verdier knyttet til seksualitet, kjønn og ungdomstid, utgjør romantiske relasjoner en form for *vitale veiskiller* («vital conjuncture») (Johnson-Hanks, 2002) hvor potensielle fremtider og identiteter er oppe til forhandling, noe som gir rom for både usikkerhet og nye muligheter. Med utgangspunkt i intervjuer med minoritetsnorske kvinner og menn som i ungdomstiden inngikk i kjæresteforhold som brøt med familiens normer for akseptable parforhold, analyserer vi forhandlinger om *hva* som er et akseptabelt parforhold, *hvem* som er en akseptabel partner, og *hvordan* et akseptabelt forhold skal inngås. De generasjonelle forhandlingene synliggjør hvordan de unge utforsker og utvider rommet for å etablere romantiske relasjoner. Gjennom forhandlinger legges nye premisser for pardannelser. Dette gjøres på måter som både viderefører og utfordrer foreldregenerasjonens tradisjoner, og innebærer en omdefinering snarere enn svekking av relasjonene til foreldrene. Dette peker mot nye fremtidshorisonter for minoritetsnorske ungdommer og deres familier. I tillegg til å gi en bredere forståelse av ungdomsliv og unges familierelasjoner i Norden er artikkelen et bidrag til diskusjonen om minoritetsungdom, selvbestemmelse og sosial kontroll.

Nøkkelord

minoritetsungdom, romantiske relasjoner, generasjonelle forhandlinger, Norden, autonomi

Abstract

This article examines negotiations between minority Norwegian youth and their parents about romantic relationships. In a multicultural context with different norms and values related to sexuality, gender and adolescence, engagement in a romantic relationship constitutes a vital conjuncture (Johnson-Hanks, 2002) where potential futures and identities are up for negotiation, leaving room for uncertainty and new possibilities. Based on interviews with minority Norwegian women and men who, in adolescence, entered romantic relationships that violated the family's norms for acceptable relationships, we analyse negotiations about *what* constitutes an acceptable relationship, *who* is an acceptable partner, and *how* an acceptable relationship is initiated. The generational negotiations highlight how young people explore and expand the space to establish romantic relationships. Through negotiations, new premises are set for couple formation. This is done in ways that both continue and challenge the traditions of the parental generation and entail a redefinition rather than a weakening of relationships with the parents. This points to new future horizons for minority Norwegian youth and their families. In addition to providing a broader understanding of youth life and young people's family relations in the Nordic countries, the article contributes to the discussion on minority youth, self-determination and social control.

Keywords

minority youth, romantic relationships, generational negotiations, Nordic countries, autonomy

Innledning

Da kom jo realiteten ... den kikker jo inn allerede da. Altså at «ok, dette blir et pr-mareritt hjemme». Så da tenker du storfamilie, samfunn og hva folk vil si .... De som bryr seg mest om meg i verden, er min mor og far, og jeg vet at dette er langt ifra hva de har sett for seg som en ideell livspartner for meg. Det blir liksom en kamp for å tilpasse. Så begynner du å gjøre et regnestykke, da, og du prøver å vente ut forelskelsen. Det høres kanskje dumt ut, men du må prøve å finne ut om den personen er verdt den kampen.

Sitatet er fra et intervju med Shoaib, en ung mann i 20-årene, født og oppvokst i Oslo med pakistansk familiebakgrunn. Intervjuet er gjennomført til en studie om parforhold på tvers av etniske og religiøse grenser. Shoaib forteller om en god oppvekst med et nært og åpent forhold til foreldrene, om en storfamilie han har mye kontakt med, og om venner med familiebakgrunner fra ulike land. På ungdomsskolen hang Shoaib stort sett med andre med minoritetsbakgrunn, og han opplevde at de var ganske like – de drakk ikke alkohol og hadde ikke kjærester, i hvert fall ikke «offisielt». På videregående kom han i klasse med elever med majoritetsnorsk bakgrunn fra andre steder i Oslo og med andre måter å gjøre ungdomstid på. De festet, hadde kjærester og skrøt av at de hadde sex. På denne tiden forelsket Shoaib seg i en majoritetsnorsk jente i klassen. Det er når vi spør om han hadde tenkt at det kunne «bli noe» mellom han og denne jenta, om de kunne bli kjærester, at Shoaib forteller om å begynne «å gjøre et regnestykke».

«Realiteten» som «kikker inn» når han forelsker seg i jenta i klassen, peker fremover mot et voksenliv hvor denne jenta ikke (kun) er en potensiell kjæreste, men en mulig «livspartner», og den involverer relasjonene han er vevd inn i. Shoaib, som beskriver seg som praktiserende muslim, mener i likhet med foreldrene at hvis han skal gå inn i et forhold, må det være med tanke på et fremtidig ekteskap. Han vet at foreldrene har klare forventninger og forhåpninger når det gjelder hans fremtidige livspartner, og han ler når han forteller at moren drømmer om en svigerdatter med pakistansk bakgrunn som hun kan snakke punjabi med og «holde i hånden mens de går sammen til moskeen». Selv ønsker Shoaib å finne seg en sterk og selvstendig dame. Hvilken etnisk og religiøs tilhørighet hun eventuelt har, er i utgangspunktet ikke så viktig for ham. Det er derimot hennes plass i familiefellesskapet. Siden familien hans er tett sammensveiset og betyr mye for ham, vil han at dette også skal

være viktig for den han gifter seg med. Han ser for seg at et ekteskap med en majoritetsnorsk jente vil innebære at alle – jenta, han og familien hans – må gjøre store tilpasninger og gi slipp på deler av seg selv og sine ønsker for at det skal fungere. Alle disse refleksjonene utgjør deler av det Shoaib omtaler som et «regnestykket».

I denne artikkelen undersøker vi hvordan ulike forestillinger, forventninger og forhåpninger om kjæresteforhold i ungdomstiden brytes mot hverandre i en flerkulturell kontekst, og hvilke spenninger og konflikter det kan medføre. Mer spesifikt undersøker vi forhandlinger mellom unge med minoritetsbakgrunn, deres foreldre og øvrige sosiale omgivelser om *hva* som er et akseptabelt parforhold, *hvem* som er en akseptabel partner, og *hvordan* et akseptabelt forhold skal inngås. De fleste foreldre, uavhengig av etnisitet og religiøsitet, har regler for barnas kjærestereelasjoner – regler som varierer med alder og kjønn, og som forhandles frem mellom generasjoner (Madsen, 2008). I kulturelt og religiøst mangfoldig samfunn som de nordiske fortolker, forhandler og praktiserer ungdommer kjærlighet, romantiske relasjoner og familie på en rekke ulike måter (jf. Peltola et al., 2017). Samtidig er det en tendens til at romantiske relasjoner i ungdomstiden omtales som en universell standardtype, uavhengig av kulturelle, etniske eller religiøse forskjeller (jf. Seiffge-Krenke & Connolly, 2010). Unge, som Shoaib, som vokser opp i minoritetsfamilier med mer konservative kjønns- og seksualitetsnormer enn det som er normen blant majoritetsbefolkningen i Norge, vil kunne oppleve at familie og storsamfunn trekker i ulike retninger.

Artikkelen er basert på intervjuer med 15 minoritetsnorske kvinner og menn, som i ungdomstiden har inngått i heterofile kjæresteforhold som på ulike måter brøt med familiens forventninger om akseptable pardannelser. De har til felles at de har vokst opp i Norge med familiebakgrunner fra samfunn med konservative seksualitetsnormer. Med dette mener vi samfunn hvor kjæresteforhold og seksuelle relasjoner før ekteskap i liten grad er akseptert, spesielt ikke for kvinner, og hvor arrangerte ekteskap og endogame ekteskapsnormer (å gifte seg med en fra samme gruppe) er utbredt. De har vokst opp i en minoritetsposisjon i storsamfunnet, basert på foreldres innvandringsbakgrunn, religiøs tilhørighet, etnisitet samt fenotypiske kjennetegn som hudfarge (Gilliam, 2018). Imidlertid har de unge selv, i de fleste tilfeller, vokst opp i nabolag hvor flertallet har minoritetsbakgrunn. Dette innebærer at normene og verdiene de har med seg hjemmefra, ofte deles med andre rundt dem, samtidig som de også har inkorporert verdier og normer gjeldende i det norske storsamfunnet.

Bakteppet for studien er dreiningen av nordisk politikktutforming og offentlig debatt hvor konservative kjønns- og seksualnormer i minoritetsfamilier forstås i lys av sosial kontroll. Danske og norske integrasjonsmyndigheter har i handlingsplaner de seneste årene mot æresrelatert vold og kontroll presisert at «negativ sosial kontroll» anses som uakseptabelt og potensielt straffbart. I Norge er dette nye policybegrepet definert som «ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 12).¹ Vi forstår denne utviklingen som et uttrykk for at den norske staten ser det som sitt ansvar å ta en mer aktiv rolle i medieringen av generasjonsforhandlinger i minoritetsbefolkningen. For noen minoritetsnorske unge kan brudd på normer for pardannelser medføre at de blir utsatt for vold fra foreldrene eller andre familiemedlemmer, eller at relasjonen til familien blir brutt. Det er ofte slike fortellinger som får mest oppmerksomhet i samfunnsdebatten. I denne artikkelen vil vi rette søkelyset mot mindre dramatiske – og i den forstand mer representative – fortellinger. Fra myndighetenes side vil handlinger som beskrives i artikkelen, ofte kvalifisere som «negativ sosial kontroll». Det er heller ingen tvil om at forhandlings-situasjonene de utspilte seg i, kunne oppleves som smertefulle og vanskelige fra våre forskningsdeltakeres side. Likefullt mener vi at ensidig kategorisering av slike forhandlings-situasjoner

som noe «negativt» kan være problematisk i seg selv og ikke minst til hinder for en dypere forståelse.

På et overordnet plan er artikkelen et bidrag til en bredere forståelse av ungdomsliv og unges familierelasjoner i Norden (jf. Vasbø & Hegna, 2023). Mer spesifikt er artikkelen et bidrag til forskning om minoritetsungdoms forhandlinger om selvbestemmelse. Der det i deler av forskningslitteraturen har blitt lagt vekt på å undersøke og kartlegge normer og foreldrerestriksjoner (se for eksempel Friberg & Bjørnset, 2019; Smette et al., 2021), undersøker vi hvordan de unge og foreldrene deres *forhandler* med utgangspunkt i ulike og ofte motstridende forståelser, normer og verdier. Vi tar utgangspunkt i forståelser av familier som arenaer for dynamisk samspill mellom kultur, struktur og agens og for generasjonelle og kjønnede forhandlinger om normer og praksiser (Foner, 1997). Slike forhandlinger kan foregå eksplisitt gjennom diskusjon og krangel, men de kan også foregå mer indirekte gjennom ulike verbale og ikke-verbale måter å gi uttrykk for hva man anser som godt eller dårlig, riktig eller galt (Finch & Mason, 1993; se også Peltola et al., 2017, s. 536). Vi diskuterer hvordan konflikt og spenninger i familier kan medføre endringer i generasjons- og kjønnsrelasjoner, noe som igjen er med på å endre betingelsene for forhandlingene i familiene. Her benytter vi Jennifer Johnson-Hanks (2002, 2005) teoretiske perspektiver på *vitale veiskiller* (vitale conjunctures) forstått som sosialt strukturerte mulighetsrom som oppstår i kritiske livsperioder og skaper usikkerhet, innovasjon og ambivalens. Vitale veiskiller innebærer at ulike forestillinger, forventninger og forhåpninger møtes og brytes mot hverandre, og trekker i ulike retninger. Begrepet kan derfor brukes til å forstå sentrale livshendelser som får tidligere stabile baner til å skifte retning, og hvor fremtidshorisonter og dermed også fremtidige identiteter er oppe til forhandling. Vi forstår forhandlinger om romantiske relasjoner i ungdomstiden i minoritetsnorske familier som en form for vitale veiskiller hvor også selve betingelsene for forhandlingene er i spill.

Minoritetsunge, romantiske relasjoner og selvbestemmelse i en nordisk kontekst

I løpet av de 50–60 siste årene har det pågått store endringer i familierelasjoner og -mønstre og i forståelsen av ungdomstiden i Norden. De nordiske landene beskrives i dag som samfunn hvor kjønnslikestilling og demokratiske familierelasjoner holdes høyt, med progressive holdninger til seksualitet. Det er økende aksept for parrelasjoner og familieformer som bryter med heteronormativitet og kjernefamilieidealet, og ekteskapet er ikke lenger sett på som den eneste legitime rammen for seksuelt samliv. Gjennom populærkultur og seksualitetsundervisning på skolen fremmes i dag en i all hovedsak positiv holdning til unges utforskning av romantiske relasjoner og seksualitet (Røthing & Svendsen, 2011).

I det samme tidsrommet har Norden hatt en betydelig innvandring fra land med hierarkiske kjønns- og generasjonsrelasjoner og konservative seksualitetsnormer som skiller seg fra utviklingen i de nordiske samfunnene. I minoritetsfamilier som befinner seg i spenningsfeltet mellom disse ofte motstridende verdiene, normene og praksisene, kan det oppstå konflikt og kriser. Når unge utfordrer ærbarhetsnormer og hierarkiske generasjonsrelasjoner, kan det også føre til at de blir utsatt for streng kontroll og vold (Andersen et al., 2020; Augusti & Hafstad, 2020; Bredal, 2011; 2014; Bredal & Melby, 2018). Manglende selvbestemmelse blant minoritetsungdommer, spesielt minoritetsjenter, når det gjelder kjærlighet, seksualitet og ekteskap, har vært gjenstand for økende offentlig bekymring. Flere nordiske kvantitative studier har de senere årene undersøkt foreldrerestriksjoner angående kjærestere og seksualitet i minoritetsbefolkningen (Baianstovu et al., 2019; Elgvin & Grødem, 2011; Friberg &

Bjørnset, 2019; Jensen et al., 2018; Smette et al., 2021). Disse studiene finner i all hovedsak at unge med foreldre fra Midtøsten, Nord-Afrika og Sør- og Øst-Asia, og i særlig grad de med muslimske foreldre, har strengere restriksjoner angående kjærestere og seksualitet enn majoritetsbefolkningen og andre deler av minoritetsbefolkningen. Studiene viser også at jenter kontrolleres i større grad enn gutter. Samtidig synliggjør disse studiene at normer endres over tid; unge som er født og oppvokst i Norge, har færre restriksjoner på disse områdene enn de som har innvandret sammen med foreldrene sine. Kvalitative studier viser i tillegg hvordan normer og restriksjoner kan være tøyelige og gjenstand for forhandlinger (Honkaniemi & Keskinen, 2017; Rosten & Smette, 2021), og at foreldres forventninger, normer og idealer kan eksistere samtidig med diskurser som vektlegger unges «frie valg» (Peltola et al., 2017). Det kommer også frem at forhandlinger og forventninger i minoritetsfamilier påvirkes av de ofte stereotypiske fremstillingene av dem i offentligheten (Rosten & Smette, 2021; Smette & Rosten, 2019). Slike fremstillinger av minoritet og majoritet er noe en måler egen familie og eget handlingsrom opp mot.

Forskning viser også sentrale endringsprosesser blant etterkommere av innvandrere når det gjelder *hvordan* ekteskap inngås, og med *hvem*. Etterkommere finner i økende grad sin ekteskapspartner selv (Bredal, 2006; Aarset, 2015), og andelen som gifter seg med en som er oppvokst i foreldrenes hjemland, eller med en nær slektning, går ned (Wiik & Holland, 2018; Aarset et al., 2021). Det er også tendenser til at aspekter som utdanning og felles religiøs tilhørighet tillegges mer vekt enn for eksempel kastetilhørighet og etnisk bakgrunn når det gjelder valg av ektefelle (Bredal, 2011; Bø, 2017; Rytter, 2012; Aarset, 2015). Det er samtidig tegn på at normer og praksiser knyttet til *hva* som er akseptable intime og romantiske relasjoner, ikke endrer seg i samme takt. Minoritetsnorske ungdommer – særlig ungdommer med muslimsk bakgrunn – debuterer seksuelt senere enn majoritetsungdommer (Pedersen et al., 2022; for Danmark, se Liversage & Christensen, 2017), de bor lenger hjemme hos foreldrene før de flytter ut, og de lever i mindre grad i samboerskap enn befolkningen ellers (Friberg, 2019; Aarset, 2015).

Utviklingen av et mer flerkulturelt og flerreligiøst samfunn har bidratt til å både utfordre og sementere bildet av Norden som moderne, kjønnslikestilt og demokratisk. Her har kjønnslikestilling og individuell autonomi blitt normative standarder som definerer grensen mellom majoritet og minoritet (Lidén, 2003). Det å utvikle seg selv til et moderne, voksent, autonomt individ knyttes til utøvelse av individualitet i kjærlighet og intimitet. Dette handler både om *hva* som skal til for at en parrelasjon kan ansees som legitim, *hvordan* slike relasjoner inngås, og med *hvem*: Gjennom politikktutforming og samfunnsdebatt sendes det tydelige signaler til minoritetsbefolkningen om at partnere *skal* velges på egen hånd – uten medvirkning fra familien, samt at for eksempel et søskenbarn eller en som bor i foreldrenes hjemland, ikke inngår i den hegemoniske forståelsen av hva en riktig partner er (jf. Aarset et al., 2021). De fremstillingene av majoritetsfamilier og -ungdomsliv som minoritetsbefolkningen måles opp mot, gjenspeiler ikke nødvendigvis utviklingen i samfunnet eller hvordan majoritetsungdommer lever sine liv. Intimitet, felles interesser og gjensidige avhengighetsrelasjoner i foreldre–barn-relasjoner (Vasbø & Hegna, 2023; Aarseth, 2018) løftes for eksempel i liten grad frem i denne sammenhengen. Kunnskap om at majoritetsforeldre ofte har forventninger til at barn skal velge partnere med samme sosioøkonomiske, etniske eller religiøse bakgrunn som dem selv (Dalessandro, 2020; Madsen, 2008; Moe, 2022), eller som synliggjør utbredelsen av endogame ekteskapsmønstre i majoritetsbefolkningen (Pettersen & Døving, 2023; Wiik, 2010), underkommuniseres også ofte i slike debatter.

Datamateriale, metode og analyse

Materialet som diskusjonen i artikkelen bygger på, er en del av et større forskningsprosjekt om pardannelse på tvers av etniske og religiøse grenser. Her har vi gjennomført intervjuer med til sammen 32 personer (22 kvinner og 10 menn) i alderen 22–50 år, hvor av flertallet er minoritetsnorske, samt to fokusgruppeintervjuer med til sammen ni minoritetsnorske kvinner og menn i alderen 17–23 år.² Deltakerne i det overordnede forskningsprosjektet har familiebakgrunn fra en rekke ulike land i Asia, Afrika, Sør-Amerika og Europa i tillegg til Norge. Intervjuene omhandler både inngangen til parforholdet og utviklingen av familielivet i de tilfellene parene har endt opp med å stifte familie. I denne artikkelen har vi valgt å konsentrere oss om intervjuer med 15 minoritetsnorske kvinner (10) og menn (5) i alderen 23–40 år som har møtt motstand i familien fordi de hadde inngått i eller ønsket å inngå i en kjærestereelasjon eller et ekteskap med en med en annen bakgrunn. De er født eller oppvokst i Norge, og en av eller begge foreldrene har innvandret til Norge fra land i Sør-Asia, Midtøsten eller Nord-Afrika. Flertallet vokste opp i muslimske familier, men materialet inkluderer også personer som har vokst i hinduistiske, kristne og ateistiske familier. Storparten er oppvokst i Oslo-området. De aller fleste har påbegynt, fullført eller har ambisjoner om å fullføre høyere utdanning, noe som reflekterer utdanningsmønstre for ungdom i Norge generelt.

Deltakerne er rekruttert på bakgrunn av deres erfaringer med parforhold på tvers av etnisk og religiøs bakgrunn, og intervjuene har vært spisset rundt forhandlinger med foreldrene om disse parforholdene. De ble rekruttert via sosiale medier, forskernes personlige og profesjonelle nettverk samt gjennom en flerkulturell ungdomsorganisasjon. Materialet består i all hovedsak av individuelle intervjuer, men der paret fortsatt er sammen, har vi i tre tilfeller gjennomført parintervjuer. De individuelle intervjuene har hatt form av semistrukturerte livshistorieintervjuer med fokus på familierelasjoner, oppvekst og parforhold. I parintervjuene har vi gått noe mindre i dybden på oppvekst forut for pardannelsen, men de inneholder til gjengjeld mer om forhandlingene med begge familier og sammenlikninger mellom dem. Vi har vært opptatt av å undersøke forhandlinger og eventuelle endringsprosesser over tid. For å kunne fange opp dette har intervjuene et tilbakeskuende perspektiv.

Vi har benyttet empirisk, tematisk analyse av deltakernes fortellinger om overveielser og refleksjoner knyttet til familie, seg selv og kjærlighet. Dette er gjerne kroppsliggjorte aspekter som er vanskelig tilgjengelig for verbal refleksjon, men i kontekster som dette, med kryssende kulturelle forståelser, vil disse kunne være tilgjengeliggjort for refleksjon. Vår opplevelse var at den offentlige debatten om minoritetsungdoms selvbestemmelse var et sentralt bakteppe for deltakernes fortellinger. Å bidra til å synliggjøre mer nyanserte og komplekse bilder av generasjonelle forhandlinger i minoritetsbefolkningen fremstod som en viktig motivasjon for å delta i prosjektet.

Forhandlinger om hva, hvem og hvordan

I det følgende presenterer vi tre fortellinger om forhandlinger med foreldre om romantiske relasjoner med en person med en annen bakgrunn enn en selv. Gjennom fyldige beskrivelser av disse, i tillegg til presentasjonen av Shoaib i innledningen, ønsker vi å få frem det prosessuelle og sammensatte i forhandlingene. Fortellingene er valgt ut som caser basert på vår analyse av hele materialet. Casene gjenspeiler variasjoner i materiale med tanke på *hva* som kan utgjøre et akseptabelt parforhold, *hvem* som kan være en akseptabel partner, eller *hvordan* et akseptabelt parforhold kan inngås. I tillegg synliggjør de ulike forhandlingsprosesser og utfall og viser hvordan forhandlinger fører til endringer i forståelse av *hva*, *hvem* og *hvordan*, både i foreldregenerasjonen og blant de unge.

Mariam: Å tro at du velger «den rette» på «riktig» måte

Mariam (28) med pakistansk familiebakgrunn var ferdig med en masterutdanning og hadde vært i jobb i en del år da vi intervjuet henne. Mariam beskrev sin oppvekst som «liberal på ganske mange ting» sammenliknet med andre med pakistansk bakgrunn, men streng sammenliknet med «mange etniske nordmenn». Hun fikk være med på overnattingsturer med skolen, og foreldrene syntes det var greit at hun hadde guttevenner da hun gikk på barneskolen. Etter hvert som hun ble eldre, fikk hun derimot beskjed om «å ikke henge med gutter». I løpet av oppveksten hadde Mariam tenkt lite på kjæresten eller det å gifte seg. Det var heller ikke noe foreldrene hadde snakket med henne om. Likevel vokste hun opp med en forståelse av at det var forventet at hun skulle gifte seg med en muslim med pakistansk familiebakgrunn, og at sex før ekteskap var utelukket. Da hun som 19 år gammel universitetsstudent forelsket seg i Usman, tenkte Mariam at hun hadde gjort alt riktig. Usman «ticket av» på alle boksene hun trodde var viktig for foreldrene: Han var sunni-muslim og hadde pakistansk familiebakgrunn, og de hadde intensjoner om å gifte seg og var enige om å vente med ha et fysisk forhold (ha sex). Til hennes overraskelse reagerte moren negativt da hun fikk høre om Usman:

Jeg var superforelsket. Jeg trodde alt var greit, også gikk jeg hjem og fortalte om det. Og mamma var sånn: «Hva?». Jeg var sånn: «Ja, det er jo kjempefint», og hun bare: «Nei, det er ikke så fint».

I begynnelsen ga moren uttrykk for at hun var skeptisk fordi Mariam var for ung, og ikke på grunn av *hvem* Usman var, eller *hvordan* de hadde funnet hverandre. Moren foretok imidlertid ikke noe utover å si at hun ikke likte forholdet, at Mariam måtte være forsiktig med å «date ham offentlig», og at resten av familien ikke burde få kjennskap til forholdet. Slik Mariam tolket det, tenkte moren at forholdet ville gå over av seg selv.

Mariam og Usman fortsatte imidlertid å møtes, og det var først etter halvannet år, under en krangel mellom Mariam og moren, at den egentlige grunnen til morens skepsis kom frem. Usmans familie hadde en annen kastebakgrunn enn Mariams familie. Dette hadde Mariam visst om, men ikke trodd at utgjorde en forskjell av betydning. Moren mente derimot at et ekteskap mellom dem ikke ville fungere fordi de var for ulike. For Mariam fremstod dette som meningsløst:

Hadde han vært i fengsel eller hatt barn i tidligere i forhold. En solid grunn, da hadde jeg respektert det, men jeg følte ikke at hennes grunn var god nok, så jeg tenkte at «dette gidder jeg ikke å finne meg i».

Mariam henvendte seg derfor til faren for støtte. Han mente også at hun var for ung, men ville støtte Mariam og Usman hvis de valgte å gifte seg. Det viktigste for ham var at Usman var muslim. Mariam var villig til å trosse moren så lenge hun hadde faren med seg. Problemet var imidlertid at Usmans familie heller ikke aksepterte forholdet. For dem handlet det om *hvem* Mariam var (feil kastebakgrunn), men også om *hva* de så på som et akseptabelt forhold, og *hvordan* et slikt forhold kunne komme i stand. Alle søsknene til Usman hadde giftet seg arrangert, og det var det foreldrene planla for Usman også. For dem var et selvinitiert kjæresteforhold ikke akseptabelt – selv om formålet med forholdet var ekteskap. De mente også at en jente som fant seg kjæreste «på egen hånd», ikke var et godt «konemateriale».

Mariam og Usman var sammen i ytterligere to år uten at Mariams mor eller Usmans foreldre endret holdning. Etter at det var gått fire år, mistet Mariam tålmodigheten. Hun ville

at de skulle giftet seg slik at forholdet ble «religiøst riktig», og de kunne starte et ordentlig samliv. Hun ga Usman et ultimatum: Enten måtte de gifte seg uten bifall fra foreldrene hans og moren hennes, eller så måtte de avslutte forholdet. Ifølge Mariam klarte ikke Usman å stå opp mot foreldrene sine, og det endte med at Mariam avsluttet forholdet. Mariam var knust – og for å komme videre i livet, som hun beskrev det, ba hun moren om å finne en mann til henne. Hun giftet seg kort tid etter med en mann med «riktig» bakgrunn. Dette ekteskapet fungerte ikke. De passet ikke sammen, forklarte Mariam, og det endte med skilsmisse. I årene etter skilsmissen brukte Mariam og foreldrene tid på å bearbeide det de hadde vært igjennom, og gjenopprette gode relasjoner til hverandre. De siste årene har Mariam tenkt mye på hva som er riktig og viktig for henne når det gjelder en fremtidig ektefelle. Bortsett fra at hun vil gifte seg med en som er muslim, er hun «åpen for nesten alt»:

For min personlige del spiller det ingen rolle om de er shia eller sunni. (...) Kulturelt, etnisitet, kaster, klaner, det spiller ingen rolle [ler]. Denne dialogen har jeg hatt med mamma, så nå er hun forberedt.

Men hun understrekte at utdanning var et «must». «Jeg er ikke interessert i å date noen uten utdanning, hvis jeg skal være ærlig», sa hun og lo. Hun beskrev utdanning som «det nye kastesystemet» i betydningen at utdanning nå var viktigere enn kastebakgrunn i vurderingen av potensielle ektefeller.

Mariams to parforhold og forhandlingene mellom henne og foreldrene i forbindelse med disse resulterte i endringer ikke bare i hennes, men også morens forståelse av *hvem* som kan være en riktig ektefelle, og *hvordan* et godt ekteskap kan etableres, i tillegg til foreldrenes rolle i de unges pardannelsesprosesser.

Helin: Å vite at du velger «feil» – og tro at du kan stå for det

Helin (23), med kurdisk bakgrunn, vokste opp i et flerkulturelt nabolag med venner som hadde foreldre med bakgrunn fra en rekke ulike land. Helin beskrev oppveksten sin som god og «relativ fri», hvor hun blant annet fikk lov til å dra på overnattingsturer i forbindelse med fritidsaktiviteter. Etter hvert som hun ble eldre, merket hun at foreldrene ikke likte at hun gikk i korte skjørt, og de annonserte tydelig at sex før ekteskapet var uakseptabelt. For foreldrene, som ikke var religiøse, handlet dette om kulturelle verdier. Foreldrene oppfordret henne til å fokusere på utdanning til hun ble eldre, samtidig som de ga henne rom for å være en del av den lokale ungdomskulturen. De lot seg overtale til å la henne dra på fester på videregående skole og kjøpte øl til henne fordi de mente det var bedre enn at hun tok imot drikke fra andre. Helin satte stor pris på at de kunne ha en så åpen og ærlig dialog:

Jeg vet jo at mange som er fra kulturen som jeg er ifra, de opplever at de ikke kan si noe til foreldrene sine, spesielt faren sin, uten at vold er en trussel. Så jeg har følt meg veldig heldig. At jeg har mulighet til å snakke med foreldrene mine.

Fra hun var liten hadde Helin hatt en klar plan for livet sitt, som innebar at hun skulle ha giftet seg og fått barn var innen hun var fylt 25. Før det måtte hun ha en jobb og god nok økonomi til at hun kunne betale for sitt eget bryllup og ha storfamilien til stede. Planen var altså å følge foreldrenes eksempel for *hva* slags forhold som kunne etableres – det vil si ekteskap. Samtidig var hun tidlig bestemt på at hun ikke ønsket å følge deres eksempel når det gjaldt *hvem* hun skulle velge som partner. Helin ville ikke ha et tradisjonelt kurdisk ekteskap av den typen hun opplevde foreldrene hadde. Derfor ville hun ikke gifte seg med en med kurdisk

familiebakgrunn. Dette var noe hun sa tydelig ifra om til søsken og venner, men aldri direkte til foreldrene.

Rett etter videregående møtte Helin Terje, med majoritetsnorsk bakgrunn, gjennom studier. Vennskapet deres utviklet seg til en gjensidig forelskelse, og de begynte raskt å planlegge en fremtid sammen. Da Helin etter noen måneder fortalte om forholdet til moren, reagerte moren med å si at faren hennes og «hele det kurdiske samfunnet» ville bli skuffet over at Helin sviktet kulturen sin. Da Helin tok det opp med faren, gjorde han ikke noe nummer ut av Terjes bakgrunn, men var mer opptatt av at det var feil at hun kom direkte til ham, fremfor at han fikk høre om forholdet fra moren, som han mente var riktig måte å gå frem på. Helin ble overrasket og frustrert over måten de reagerte på, men valgte likevel å invitere Terje hjem til dem på middag. Hun fortalte Terje at foreldrene ikke kom til «å falle pladask» for ham fordi han ikke var kurder, og sa at han måtte overbevise dem «om at dette ikke kommer til å bli et problem».

Foreldrene tok Terje godt imot, men etter at han var gått, sa moren at han ikke passet for Helin. Moren mente at han var umoden, og at Helin kunne finne noen bedre. Faren poengterte at Helin var en vakker jente som sikkert kunne finne «en litt penere kar, litt kjekkere ... litt mer sånn mann». Helin ble både sint og lei seg. Det gjorde det ekstra sårt at storesøsteren nylig hadde truffet og forelsket seg i en gutt med kurdisk bakgrunn, som foreldrene hadde tatt imot med åpne armer. Slik Helin forstod motviljen deres mot Terje, handlet den ikke om *hvordan* de hadde blitt et par, som var omtrent på samme måte som søsteren og svogeren, men om *hvem* Terje var. Problemet var ganske enkelt at Terje ikke var kurder. Når foreldrene beskrev Terje som «umoden», «lite mann» og «lite pen», oppfattet Helin det som at de indirekte påpekte Terjes kulturelle og utseendemessige forskjeller fra kurdiske.

For Helin hadde det vært opplagt at hun skulle finne sin fremtidige ektemann på egen hånd, og at dette skulle være basert på forelskelse. Hun hadde også forventet at foreldrene ville ha forståelse for det, til tross for at de ikke hadde hatt den samme friheten selv. Samtidig var Helin helt innforstått med at foreldrene har vokst opp med andre verdier og normer for *hvordan* aksepterte parforhold kom i stand. Hun sa tydelig ifra til Terje at «du og jeg er ikke offentlige før du har gitt meg en ring på fingeren». Hun begynte å lyve for foreldrene når hun og Terje skulle overnatte sammen, selv om hun regnet med at foreldrene «skjønnte tegninga». Terje syntes at hemmeligholdet i forholdet deres var ubehagelig. Helin var frustrert over at Terje ikke forstod av seg selv hvorfor de måtte holde deler av forholdet skjult, og hun var sint og skuffet over hvordan foreldrene håndterte situasjonen. I ettertid ga hun foreldrene skylden for at hun selv begynte å «lete etter feil» hos Terje, og til slutt avsluttet forholdet:

Fordi det betyr veldig mye for meg hva de tenker. (...) Så jeg ble litt sånn «er dette verdt det? Er han så bra for meg at jeg gidder å høre på dem klage over han resten av livet mitt?». Så jeg landet på at det ikke var verdt det for meg, han var ikke bra nok til at jeg gidder å ta det vonde.

For Helin var det overraskende å møte så mye motstand da hun fikk kjæreste, gitt at foreldrene hadde gitt henne såpass mye frihet som ungdom. Den største overraskelsen var likevel hvor viktig det viste seg å være for henne hva foreldrene mente. Frem til da hadde hun sett på seg selv som en som ville bli kjæreste med hvem hun ville, på den måten hun ville, uavhengig av hva foreldrene måtte mene. Forholdet med Terje gjorde Helin mer bevisst på hvor viktig kultur er i en kjærlighetsrelasjon, både i betydningen hvem man velger

å bli sammen med, og hva man ønsker seg i livet. Hun kom etter hvert frem til at hun ikke ønsker seg en mann med majoritetsnorsk bakgrunn, og at det ikke lenger er uaktuelt for henne å bli sammen med «en annen kurder». Hun hadde i alle fall bestemt seg for at han burde ha minoritetsbakgrunn, men det spilte ikke så stor rolle hvor han hadde bakgrunn fra. Det viktigste var at han hadde «tydelig tilknytning til sin kultur», som hun sa, og at han hadde erfaring med å være en minoritet i Norge. «Det er noe med å være en minoritet i Norge (...). Jeg tror det er noe med det å forstå hverandres erfaringer i det. Jeg trenger det», sa Helin.

Helin ønsker seg altså en mann med kulturell bagasje og familieband som betyr noe og er verdt å kjempe for, i minoritetsposisjon. Selv om hun nå er åpen for å bli sammen med en med kurdisk bakgrunn, er hun fortsatt opptatt av å selv bestemme både *hvem* hun blir kjæreste med, og *hvordan*. Samtidig har hun blitt mer bevisst på at foreldrenes meninger har betydning for henne og inngår som en viktig del av hennes vurderinger og følelser.

Aliyah og Latif: Å gjøre «feil» til «rett» gjennom å ta tiden til hjelp

Aliyah (30), med tunisisk familiebakgrunn, og Latif (30), med pakistansk familiebakgrunn, var gift og hadde tre barn da vi intervjuet dem. De vokste opp sammen i et flerkulturelt nabolag, og da de var 16 år, forelsket de seg i hverandre. I deres ungdomsmiljø, hvor de fleste var muslimer, var det ikke sosialt akseptabelt å ha kjæreste uten å være forlovet, selv om flere hadde kjæresten i hemmelighet. Som jente risikerte man å bli stemplet som «hore» av andre ungdommer. Mer uavhengig av kjønn kunne man blant jevnaldrende bli sett på som «dårlig muslim» og som en som ikke respekterte foreldrene sine. Når det gjaldt foreldregenerasjonen, var det ifølge Latif «nesten så man forventet å få juling» hvis man kom hjem og fortalte at man hadde kjæreste, og enda verre om kjæresten hadde foreldre fra et annet land.

Som troende muslimer var Aliyah og Latif innstilt på at hvis de skulle være kjæresten i hemmelighet, stikk i strid med religiøse påbud og familiens forventninger, måtte det være fordi de faktisk hadde til intensjon å gifte seg. På dette tidspunktet, så lenge de ikke var myndige og fortsatt skoleelever, var parforhold som sådan feil, nærmest uavhengig av *hvem* og *hvordan*. Etter å ha overbevist hverandre om at de ønsket å gifte seg med hverandre, ble de enige om å holde kjærestereelasjonen hemmelig, utover noen få nære venner og støttespillere, frem til de hadde kommet lenger i utdanningsløpet og kunne forsørge seg selv. Dette ble starten på flere års strategisk samarbeid, hvor de møttes i smug eller snakket sammen over telefonen, mens begge jobbet mer eller mindre fulltid ved siden av skolen og studier for å spare opp penger.

For Aliyah og Latif var det uproblematisk at foreldrene var fra ulike land, så lenge de hadde felles tro, verdier og fremtidsplaner. I Aliyahs familie hadde flere allerede giftet seg på tvers av etnisitet, så hun forventet egentlig ikke å møte særlig motstand når det gjaldt valget av partner. Hun ønsket likevel ikke å involvere hverken foreldrene eller søsken de første årene fordi det var så åpenbart feil i henhold til islam å være kjæreste uten å være gift. Latif var på sin side forberedt på mer motstand knyttet til *hvem* partneren var, spesielt fra moren. Han visste at han ville være den første i hennes familie ikke bare til å gifte seg med en uten pakistansk familiebakgrunn, men også til å gifte seg med en utenfor slekten. Som attenåring tok Latif derfor mot til seg og fortalte faren at han ønsket å gifte seg med Aliyah, i håp om å få støtte. Faren gav sin velsignelse så lenge Aliyah var muslim, og ikke måtte gi opp familien sin for Latifs skyld. Da Latifs mor senere fikk vite om forholdet, forsøkte hun å overbevise han om at ekteskapet ikke ville fungere. Hun insisterte på at ekteskap mellom folk med ulik etnisk bakgrunn ville ende i skilsmisse, noe som i hennes familie var tabu.

Det lokale ungdomsmiljøet hadde også utviklet egne regler for sosial omgang mellom gutter og jenter og måter å håndheve dem på. En viktig norm var at det ikke var sosialt akseptabelt å «prøve seg på» en annens søster, spesielt ikke når hun bar hijab, som Aliyah. Da Aliyah var 19 år og det begynte å bli kjent blant ungdommene i lokalmiljøet at hun var Latifs kjæreste, ble hennes lillebror Omar utfordret av sine tenåringskamerater på at han «ikke hadde kontroll på» søsteren sin. De mente at Omar burde sette Latif på plass. Latif var ikke forberedt da han på et tidspunkt ble konfrontert av Omar og vennene hans. Giret opp av kameratene rundt seg endte Omar med å slå og true Latif. På grunn av oppstyret rundt denne hendelsen fikk både Aliyahs mor og øvrige søsken vite om forholdet. Aliyah var sint og skuffet over broren, som hun mente kun var opptatt av sin egen status i kameratgjengen. Frem til forlovelsen kom på plass et par år senere, var Aliyah og broren ikke på talefot.

Det viste seg at moren var langt mer skeptisk enn Aliyah hadde trodd til at hun ønsket å gifte seg inn i en pakistansk familie. Til Aliyahs overraskelse ville moren ha en sviger-sønn med nordafrikansk familiebakgrunn, som hun selv. Aliyah ville involvere faren, etter-som hun følte seg sikker på at han ville legge vekt på hva hun selv ønsket. Problemet var at det ifølge familietradisjonen var morens oppgave å fremme spørsmålet om giftemål overfor faren, og at moren altså måtte overbevises først. Aliyah søkte derfor råd hos onkelen og tanten på morsiden, som selv hadde ulik etnisk bakgrunn og erfaring med å kjempe for å få hverandre:

Tanten min sa «du må bare se på det som at du sår et frø, så går du videre og sår et annet, så vanner du og har tålmodighet». Det var det som fikk meg til å tenke «ok, jeg får det til etter hvert, men det kommer til å ta tid».

Aliyah beskriver overtalelsen av moren som en forhandlingsprosess som gikk over flere år, hvor hun hele tiden tok strategiske valg i et forsøk på å overbevise henne. Det som til slutt gjorde at forlovelsen kom i stand, var at Aliyah trosset familietradisjonen og ba faren om lov til å gifte seg. Den samtalen tok til sammenlikning fire minutter. Kort tid senere ble Latifs foreldre invitert hjem til dem på besøk, og så var forlovelsen et faktum. Aliyah forteller:

Jeg føler at begge familiene hadde sine fordommer. Den dagen de kom til oss på besøk for første gang, så følte jeg at ... Da de gikk, så visket det ut alle fordommene de hadde om det å gifte seg med noen fra et annet land, det visket ut fordommene til mamma.

Selv om Aliyah og Latif på mange måter hadde gjort feil både i *hvem* de hadde valgt som partner, og *hvordan* de hadde etablert forholdet, hadde de også gjort mye riktig. De hadde vist både hverandre og folk rundt seg at de virkelig mente alvor gjennom å være lojale mot hverandre fra ung alder. Samtidig hadde de klart å gjennomføre hver sin utdanning og spart opp nok penger til å etablere sin egen familie. Alt dette bidro åpenbart til å overbevise foreldrene om at de var rette for hverandre likevel. Når Aliyah og Latif ser tilbake på den innsatsen de la ned for å få hverandre, veksler de mellom å vektlegge hvordan de ble nødt til å opptre som voksne og ta ansvar tidlig, samtidig som de var unge og vågale. For eksempel kjøpte de et hus sammen i all hemmelighet da de var 21 år og fortsatt ikke forlovet. Huset leide de ut frem til de giftet seg og flyttet inn to år senere:

Latif: Når man skriver under på et kjøp av et hus med et annet menneske, det er ekstremt stort. Folk har jo advokater for å finne ut av sånne ting, ikke sant. Mens vi to, ...vi bare gjorde det. Alle sparepengene våre ble brukt. Det var det eneste vi visste. Når jeg tenker meg om, så synes jeg vi var litt gale.

Aliyah: Men egentlig ikke. Vi var jo fornuftige.

Deres fortelling om hvordan de fikk hverandre, kretser rundt akkurat dette: kombinasjonen av galskap og fornuft. De er stolte av at de greide å stå i det, stå på sitt, samtidig som de fulgte Aliyahs tantes råd om å være tålmodige og jobbe strategisk sammen. Selv om forholdet fortsatt bærer preg av storfamiliens ulike familietradisjoner og forventninger, har de begge lykket med å skape en kulturell endring innad i familiene. I tillegg har de banet vei for venner og bekjente fra det lokale ungdomsmiljøet som ønsker å etablere parforhold på tvers av etnisitet.

Avsluttende diskusjon

Innledningsvis presenterte vi Shoaib, som forelsket seg i en majoritetsnorsk klassevenninne, og som med tanke på foreldrenes og sine egne forventninger og forhåpninger «satte opp et regnestykke» for å finne ut om det var verdt å forfølge følelsene inn i fremtiden. Shoaibs beskrivelse av dette regnestykket peker mot de forhandlingene om romantiske relasjoner deltakerne i vår studie inngår i med seg selv, sine foreldre og øvrige sosiale omgivelser. Vi forstår disse forhandlingene som «vitale veiskiller» (Johnson-Hanks, 2002, 2005), hvor også selve betingelsene for forhandling er i spill. Unges romantiske relasjoner fremstår som særlig prekære i en minoritets- og migrasjonskontekst hvor ulike familieforståelser brytes mot hverandre, og hvor pardannelser i den oppvoksende generasjonen aktualiserer spørsmål om familietradisjoner, tro, identitet og grensdragning mellom «oss» og «dem». For både de unge selv og foreldrene deres er det med andre ord fremtiden som står på spill.

Viktige livshendelser av denne typen er sjelden koherente med en klar retning og utfall, og materialet vårt synliggjør hvor uforutsigbart utfallet av forhandlingene om hva, hvem og hvordan kan oppleves. Det finnes ingen tilgjengelig «oppskrift» for måten de ulike partene skal reagere eller handle på, noe som bidrar til usikkerhet og ambivalens. Som Johnson-Hanks påpeker, innebærer slike situasjoner at de involverte er nødt til å håndtere en form for «varig radikal usikkerhet» (2002, s. 878) knyttet til forestilte ønskede eller fryktede fremtider.

Johnson-Hanks beskriver videre hvordan det i vitale veiskiller stilles spørsmål ved det som tidligere har fremstått som klare fremtidshorisonter. Fremtidshorisontene utgjør tilgjengelige forestillinger, meninger eller historier som viser grensene for hva som anses som mulig, ønsket eller farlig (2005, s. 23). Materialet vårt viser at både de unge og foreldrene benytter seg eksplisitt eller implisitt av andres erfaringer innen storfamilien, i minoritetsetniske og religiøse fellesskap, i ungdomsmiljøer og nabolag, med majoritetsdominerte utdanningsinstitusjoner, velferdstjenester, arbeidsliv, nyhetsmedier og populærkultur som bakteppe. De sammenlikner kontinuerlig seg selv og hverandre med det de ser for seg som «typiske» reaksjoner og handlemåter i liknende situasjoner for andre «minoritetsungdommer», «innvandrerforeldre», «muslimer» og «kurdere» / «pakistanere» / «tunisiere» osv. Slike forhandlinger kan ikke forstås uavhengig av norsk integreringsdiskurs, likestillingsidealer og hegemoniske forståelser av hva som er «riktig» ungdomstid. Minoritetsposisjonen og vissheten om majoritetssamfunnets normative blikk kan virke både forenende og splittende på tvers av generasjoner.

I artikkelen har vi presentert tre detaljerte fortellinger om minoritetsnorske unge som tar

med i beregningen, innretter seg etter, opponerer mot og til dels viderefører foreldregenerasjonens idealer når de etablerer romantiske relasjoner. De generasjonelle forhandlingene synliggjør hvordan de unge utforsker og utvider rommet for å etablere romantiske relasjoner. Deres forhandling om selvbestemmelse innebærer en omdefinering snarere enn svekking av relasjonene til foreldrene. Deltakerne har til felles at de anerkjenner foreldrenes rett til å ha meninger om hva en akseptabel parrelasjon for dem kan være, hvem de kan etablere seg med, og hvordan. Dermed gir det også mening å hevde at både struktureringen av det mulighetsrommet som de vitale veiskillene utgjør, og den handlekraften de unge utviser i forhandlingssituasjonene, er relasjonelle størrelser. Våre deltakers beskrivelser av forhandlingssituasjonene viser med all tydelighet at de forstår seg selv og sin livssituasjon i relasjon til folk rundt dem, og da spesielt foreldrene. Grunnen til at disse vitale veiskillene kan oppleves som så smertefulle, er nettopp fordi det som står på spill, er deres autonomi i relasjon til mennesker de for all fremtid vil være tett forbundet med. Når policybegreper som «negativ sosial kontroll», basert på en individualistisk rettighetsdiskurs, brukes som merkelapp på det som foregår, tilsløres det faktumet at utvikling av selvbestemmelse i ungdomstiden også er en dypt relasjonell prosess. Når begrepet i tillegg benyttes mer eller mindre konsekvent for å beskrive generasjonelle forhandlinger i minoritetsbefolkningen fremfor i befolkningen som helhet, kan det bidra ytterligere til å låse unge mennesker og deres foreldre fast i stereotyper som ikke rommer nettopp *mulighetene i rommet* mellom dem.

Vi har undersøkt deltakernes fortellinger med utgangspunkt i forhandlinger om *hva* som er et akseptabelt forhold, *hvem* som er en akseptabel partner, og *hvordan* et akseptabelt forhold skal inngås. Hovedpremisset for forhandlingssituasjonen er en form for intergenerasjonell overenskomst om at hvis de unge skulle inngå i et kjæresteforhold (som potensielt innebærer sex), måtte det være basert på en gjensidig intensjon om å inngå ekteskap. Selv om flere av dem vi intervjuet, hadde hatt kjærester og sex uten å være gift, videreførte de altså langt på vei foreldrenes normer for *hva* som kan ansees som legitim pardannelse. Fortellingene viser et større forhandlingsrom knyttet til *hvem* de kunne inngå i parforhold med, og *hvordan*. Forhandlingene om *hvem* kunne handle om hvorvidt det var akseptabelt eller ei å gifte seg med noen som hadde en annen kaste/klassebakgrunn, etnisitet eller religion. Dette var ofte et tema de unge ikke hadde diskutert eksplisitt med foreldrene i forkant, og som dermed ble diskutert først med en spesifikk potensiell partner i tankene. Forhandlingene om *hvordan* handlet blant annet om hvem som burde involveres eller ikke på ulike stadier i forhandlingsforløpet (venner, søsken, mor, far, øvrig familie), altså om spillereglene for selve forhandlingssituasjonen. Det ble også forhandlet om hvilke forutsetninger som eventuelt måtte være på plass for at et kjæresteforhold kunne aksepteres i påvente av ekteskap.

Opplevelsen av at det er mye som står på spill når parforhold etableres, er ikke noe nytt fenomen i de miljøene deltakerne våre er en del av. I motsetning til «pionerne», det vil si de eldste av barna til de som innvandret på 1970-tallet (jf. Aarset et al., 2021; Rosten & Aarset, 2024), har denne studiens etterkommere oftest eldre slektninger som selv har hatt ungdomstiden sin i Norge – enten det er snakk om søsken, fettere, kusiner, onkler, tanter, eller foreldre. Mange av disse eldre slektningene har allerede utfordret normer for pardannelser og familieliv på måter som har «brøytet vei» og åpent for nye fremtidshorisonter for de som kommer etter. Noen av dem ble for våre deltakere holdt frem som eksempler til skrekk og advarsel. Etter hvert som eksemplene blir flere, utvides handlingsrommet, både for å skape endring og bidra til kontinuitet. Det er dermed med en viss selvsikkerhet at de unge vi intervjuet, gikk inn i forhandling med foreldrene om å få bestemme mest mulig selv i prosessen med å finne seg en partner. De anså seg berettiget til å kunne oppsøke romantisk kjærighet på egen hånd, noe flere av dem også gjorde, før forhandlingen med foreldrene startet for

alvor. Uforutsigbarheten i foreldrenes reaksjoner, ambivalensen i deres egne og ikke minst oppfinnsomheten i forsøkene på å finne veier ut åpnet for nye måter å forstå både seg selv og foreldrene på.

I Mariam og Helins tilfeller bidro både de ytre forhandlingene med foreldrene og deres indre forhandling med seg selv til at både de og foreldrene deres beveget seg i retninger de ikke kunne ha forutsett. Mens Mariam i utgangspunktet var innstilt på å møte foreldrenes forventninger for *hvem* de kunne inngå i en relasjon med, og *hvordan*, var Helin mer innstilt på aktivt å bryte dem. Underveis ble begge imidlertid overraskede, skuffede og sinte over foreldrenes reaksjoner på deres valg, noe som i sin tur førte dem i motsatt retning av hva de selv hadde hatt som utgangspunkt. Latif og Aliyah utfordret i sitt forhold selve grunnpremisset om *hva* – altså hvorvidt det i det hele tatt er akseptert å ha kjæreste (og sex) før man er gift.³ Underveis opplevde de motstand fra sine jevnaldrende, samtidig som de også fikk støtte fra nære venner, hvorav flere i likhet med dem etablerte hemmelige forhold som med tiden også ble til ekteskap. Aliyah og Latifs kjæresteforhold kan dermed også forstås som en del av større prosesser hvor en ny generasjon unge med minoritetsbakgrunn kollektivt etablerer egne normer og idealer for pardannelse. Dette gjøres, bevisst og ubevisst, på måter som både viderefører og utfordrer foreldregenerasjonens tradisjoner med blick mot fremtiden. Premissene endres altså ikke bare for *hvem* man kan inngå i en parrelasjon med, og *hvordan*, men også for *hva* som kan anses som en legitim relasjon mellom en ung mann og kvinne.⁴

I denne artikkelen har vi synliggjort at det er i selve forhandlingsprosessene, og ikke nødvendigvis i utfallet av forhandlingene, at endringer foregår – selv når utfallet kan gi inntrykk av lite endring. For alt vi vet, kan Mariam og Helin fortsatt gifte seg med menn med henholdsvis pakistansk og kurdisk bakgrunn, akkurat som foreldrene har ønsket for dem. Aliyah og Latifs relasjon som ektefeller i dag fremstår også på mange måter helt i tråd med foreldrenes idealer. Samtidig har de alle sammen, i ung alder, på ulike måter flyttet grensene for hva slags intime relasjoner som kan ansees som akseptable. Forhandlingsprosessene de har vært gjennom, har vært livsendrende for de unge, men også for foreldrene deres. Gjennom forhandlingene har de unge lagt nye premisser for yngre søskens pardannelse – og for neste generasjon. Dette peker mot nye vitale veiskiller og fremtidshorisonter for minoritetsnorske ungdom og deres familier.

Om artikkelen

Vi vil takke seksjon for forskning om Barndom, familie og barnevern ved NOVA/OsloMet for gode kommentarer og innspill på et tidligere utkast av artikkelen. Vi vil også takke redaksjonen i *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning* og de anonyme fagfellene for nyttige tilbakemeldinger. Studien er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Noter

- 1 Dette er definisjonen i den første handlingsplanen som omhandler «negativ sosial kontroll» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 12). Definisjonen på «negativ sosial kontroll» er noe endret i den siste handlingsplanen (Kunnskapsdepartementet, 2021). Vi gjengir den første definisjonen her da vi oppfatter den som formativ for myndighetenes forståelse og politikkkutforming.
- 2 Prosjektet inngår i NOVAs forskningsprogram om vold i nære relasjoner og er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Flere avsluttede og pågående prosjekter under dette forskningsprogrammet tematiserer generasjonelle forhandlinger om gutter og jenters handlingsrom når det gjelder vennskap, kjønn og seksualitet (se for eksempel Andersen et al., 2020; Rosten & Smette, 2021; Smette et al., 2021).

- 3 Ettersom forbudet mot sex før ekteskap oftest var både kulturelt og religiøst begrunnet, ble det også mest prekärt i de tilfellene hvor de unge selv anså seg som religiøst praktiserende. Å bryte et religiøst begrunnet forbud har en særskilt kostnad i den forstand at man i tillegg til sine sosiale omgivelser også står ansvarlig overfor høyere makter (Bø, 2017; Herz, 2021). For noen unge muslimer løses det ved at de inngår i utenomrettslige religiøse ekteskap i 19–20-årsalderen (se blant annet Bredal & Wærstad, 2014; Bø, 2017). Når de unge derimot kommer fra lite praktiserende eller ikke-religiøse familier, slik som Helin gjorde, prøver de heller å sørge for at det kulturelle normbruddet holdes skjult for omgivelsene i påvente av ekteskap.
- 4 LHBT+-forhold blant minoritetsnorske ungdommer er ikke tema for denne artikkelen, men disse forholdene utfordrer de samme premissene på enda mer radikale måter enn de vi skriver om her.

Referanser

- Andersen, P.L., Smette, I. & Bredal, A. (2020). Ungdoms voldsutsatthet og foreldres landbakgrunn. I A. Bredal, H. Eggebø & A.M.A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (kap. 9, s. 167–195). Cappelen Damm Akademisk.
- Augusti, E.M. & Hafstad, G.S. (2020). Sammenhenger mellom opplevd kontroll fra foreldre og vold mot barn og ungdom. I A. Bredal, H. Eggebø & A.M.A. Eriksen (Red.), *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (kap. 8, s. 145–166). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.99.ch>
- Baianstovu, R., Strid, S., Cinthio, H., Gramnaes, E.S. & Enelo, J.-M. (2019). *Heder och samhälle: Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Working Papers and Reports Social Work 17. Örebro Universitet. <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1375562/FULLTEXT01.pdf>
- Bredal, A. (2006). «Vi er jo en familie»: Arrangerte ekteskap, autonomi og fellesskap blant unge norsk-asiater. Unipax.
- Bredal, A. (2011). *Mellom makt og avmakt: Om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll* (Rapport 2011:4). Institutt for samfunnsforskning.
- Bredal, A. & Melby, E.R. (2018). *Sårbarhet og styrke. Barnevernets møte med minoritetsjenter utsatt for vold og sterk kontroll*. (Rapport 9/18). NOVA.
- Bredal, A. & Wærstad, T.L. (2014). *Gift, men ugift. Utenomrettslige religiøse vigslar* (Rapport 2014:16). Institutt for samfunnsforskning.
- Bø, M. (2017). Halal-dating som ungdomskultur. *Prismet forskning*, 69(1/2), 9–26.
- Dalessandro, C. (2021). 'My family and friends thought it was a horrible idea': the classed, gendered project of young adult women's intimacy choices. *Journal of Youth Studies*, 24(1), 126–141. <https://doi.org/10.1080/13676261.2020.1713306>
- Elgvin, O. & Grødem, A. S. (2011). *Hvem bestemmer? Ektefellevalg blant unge med innvandrerbakgrunn* (Rapport Nr. 25). Fafo.
- Finch, J. & Mason J. (1993). *Negotiating family responsibilities*. Tavistock/Routledge.
- Foner, N. (1997). The Immigrant Family: Cultural Legacies and Cultural Changes. *International Migration Review*, 31(4).
- Friberg, J.H. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* (Rapport 2019:01). Fafo.
- Gilliam, L. (2018). *Minoritetsdanske drenge i skolen: modvilje og forskelsbehandling*. Aarhus Universitetsforlag.
- Herz, N. (2021) *Skal du ikke gifte deg snart? og alt mamma og jeg burde ha snakket om i stedet*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Honkatukia, P. & Keskinen, S. (2017). The social control of young women's clothing and bodies: A perspective of differences on racialization and sexualization. *Ethnicities*, 18(1), <https://doi.org/10.1177/1468796817701773>

- Kunnskapsdepartementet (2021). *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024)*. Kunnskapsdepartementet.
- Lidén, H. (2003). Foreldres autoritet og ungdoms selvstendighet. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 3(2).
- Liversage, A., & Christensen, C.P. (2017). *Etniske minoritetsunge i Danmark – en undersøgelse af årgang 1995*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Jensen, M.K., Følner, B., Egede Hansen, G. & Tufte, A.L. (2018). *Omfang og karakter af negativ sosial kontroll i grundskolens 6.–8. klasse*. ALS Research APS.
- Johnson-Hanks, J. (2002). On the Limits of Life Stages in Ethnography: Toward a Theory of Vital Conjectures. *American Anthropologist*, 104(3), 865–880.
- Johnson-Hanks, J. (2005). *Uncertain honor: Modern motherhood in an African crisis*. University of Chicago Press.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2017). *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020)*. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Madsen, S.D. (2008). Parents' management of adolescents' romantic relationships through dating rules: Gender variations and correlates of relationship qualities. *Journal of Youth and Adolescence*, 27, 1044–1058, <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9313-8>
- Moe, V. (red.) (2022). *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022. Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse*. HL-senteret.
- Pedersen, W., Slagstad, K. & von Soest, T. (2022). Nye seksualiteter, nye kjønn? I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen*. Cappelen Damm Akademisk
- Peltola, M., Keskinen, S., Honkasalo, V. & Honkatukia, P. (2017). Intergenerational negotiations on (hetero)sexuality and romantic relationships – views of young people and parents in multi-ethnic contexts. *Journal of Youth Studies*, 20(5), 533–548, <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1241870>
- Pettersen, L. & Døving, R. (2023). Gifteklare nordmenns hypergame partnerpreferanse. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 34(2), 79–94. <https://doi.org/10.18261/nat.34.2.2>
- Rosten, M.G. & Smette, I. (2021). Pious, pragmatic or pissed-off? Young Norwegian Muslims girl dealing with chastity norms and social control. *Journal of Ethnic and Racial Studies*, 26(1), 136–151. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1981841>
- Rosten, M.G. & Aarset, M.F. (2024). «Du representerer, mann!» Minoritetsnorske strategier for stigmahåndtering. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 35(1), 20–35. <https://doi.org/10.18261/nat.35.1.3>
- Rytter, M. (2012). Between preferences: Marriage and mobility among Danish Pakistani youth. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 18(3), 572–590.
- Røthing, Å. & Svendsen, S.H.B. (2011). Sexuality in Norwegian textbooks: Constructing and controlling ethnic borders? *Ethnic and Racial Studies*, 34(11), 1953–1973. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.560275>
- Seiffge-Krenke, I. & Connolly, J. (2010). Adolescent romantic relationships across the globe: Involvement, conflict management, and linkages to parents and peer relationships. *International Journal of Behavioral Development*, 34(2), 97. <https://doi.org/10.1177/0165025409360289>
- Smette, I., Hyggen, C. & Bredal, A. (2021). Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom. Omfang og mønstre i og utenfor skolen. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 62(1), 5–26. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-01>
- Smette, I. & Rosten, M.G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge* (Rapport 3/19). NOVA.
- Vasbø, K.B. & Hegna, K. (2023). Feeling close, disclosing feelings – family practices and practices of intimacy in youth-parent relations across three generations in Norway. *Journal of Youth Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/13676261.2023.2267481>

- Wiik, K.A. (2010). *Whether, When and With Whom? Socioeconomic Inequalities in Marriage and Cohabitation in Norway* [doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15154/dravhandling-wiik.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Wiik, K.A. & Holland, J.A. (2018). Partner choice and timing of first marriage among the children of immigrants in Norway and Sweden. *Acta Sociologica*, 61(2), 143–162. <https://doi.org/10.1177/0001699317718611>
- Aarset, M.F. (2015). *Hearts and roofs: Family, belonging and (un)settledness among descendants of immigrants in Norway* [doktorgradsavhandling]. Sosialantropologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo
- Aarset, M.F., Smette, I. & Rosten, M.G. (2021). Thinking through generation. On parenting and belonging among adult children of immigrants in Norway. I A. Falch-Eriksen, M. Takle & B. Slagsvold (Red.), *Generational tensions and solidarity within advanced welfare states*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003129592-510.4324/9781003129592-5>
- Aarseth, H. (2018). Familie og intimitet i endring – sosiologiske perspektiver. *Fokus på familien*, 46(2), 84–102. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2018-02-02>